

De fattige kan selv

Som oftest gør vi fra den rige del af verden mere skade end gavn, når vi gerne vil hjælpe den fattige del af verden. De fattige skal selv have lov til at bestemme, hvilken slags hjælp, de skal have fra os og på hvilken måde. Det mener programsekretær Steffen E. M. Rasmussen fra Folkekirkens Nødhjælp.

– Vi fra den rige del af verden skal ikke altid tro, vi kan komme og løse en masse af de fattiges problemer. For der findes allerede en masse lokalt og historisk funderede erfaringer, som i sig selv sagtens kan løse mange af u-landenes problemer.

Steffen E. M. Rasmussen ved, hvad han taler om. Han arbejder til daglig som programsekretær for Folkekirkens Nødhjælp med ansvar for lande-programmet i Filippinerne. Tidligere har han haft ansvaret for Bangladesh, Nepal, Burma og Thailand. Han har ansvaret for kontakten med samarbejdspartnerne i de enkelte lande. Partnere kan være kirkelige organisationer, græsrodsorganisationer, bondeorganisationer og andre former for ikke-statslige organisationer (de såkaldte NGO'ere).

– I vores arbejde er det vigtigt, at målgruppen selv definerer, hvad fattigdom er, og hvilke behov de har i forhold til hjælp udefra, siger programsekretæren. En del af hans arbejde består også af at lave undersøgelser af nytten af den indsats, Folkekirkens Nødhjælp yder rundt omkring, forklarer han.

Egnsromantik?

– Nogle vil måske kalde det egnsromantik, at modtagerne af u-landshjælp selv definerer, hvad de har

brug for. Og der kan da sikkert også i denne form for u-landshjælp være nogle ulemper. Men det er ikke så meget et spørgsmål om at skaffe mad nok til hele Jordens befolkning. Det er mere et spørgsmål om, at madforsyningen er ligeligt fordelt mellem alle former for folkeslag, mener Steffen E. M. Rasmussen.

Folkekirkens Nødhjælp samarbejder direkte med lokale organisationer og indirekte via multilaterale organisationer som det Lutherske Verdensforbund (LV) og Kirkernes Verdensråd (KV) i Geneve. Nogle steder har Folkekirkens Nødhjælp deres egne kontorer. Andre steder er LV og KV repræsenteret.

Folkekirkens Nødhjælp samarbejder også i stigende grad med EU og en række andre donorer. Man har programmer for primær sundhed, primær uddannelse, menneskerettigheder, landbrug og organisation.

Steffen E. M. Rasmussen har selv erfaring som landmand og har det grønne bevis. Siden har han læst Internationale Udviklingsstudier ved Roskilde Universitetscenter. Han har ad flere omgange opholdt sig i længere tid i u-lande som Indien, Bangladesh og Filippinerne.

Nogle af de grupper eller organisationer, som Folkekirkens Nødhjælp arbejder med, kan eksempelvis være jordløse bønder, kvinder, handicappede eller andre uorganiserede grupper – også småbønder med op til 0,2 hektar jord.

– Det kan eksempelvis være kvinder i Bangladesh, som gerne vil i gang med at opdrætte høns. De henvender sig så til vores partner i det område og siger, hvad de har brug for.

De ting kvinderne kan have brug for, er ifølge Steffen E. M. Rasmussen sådan noget som kreditter, teknisk viden, viden om at lave regnskab og viden om afsætning. Men det kan også være hjælp til organisering og hjælp til, hvordan de kan opnå indflydelse på lokale beslutninger samt uddannelse i basale menneskerettigheder.

– Det er misforstået hensyn at tro, at fattige ikke godt ved, hvad der vil være godt for dem. De er blot underlagt nogle strukturer, som gør det svært for dem at gennemføre en udvikling, de selv ønsker. Når man vil give dem bistand, er man også nødt til at skele til og acceptere sociale og kulturelle forhold. Selv inden for et land kan der være store forskelle på behov hos

landmændene. Det skal man tage hensyn til og tage udgangspunkt i.

Programsekretæren hos Folkekirkens Nødhjælp vurderer, at der i dag mangler fyre procent mad til at brødføde hele verdens befolkning.

Men han har mange eksempler på, hvordan den form for u-landsbistand, Folkekirkens Nødhjælp er med til at levere, har båret frugt. Blandt andre fra den filippinske ø, Mindanao, hvor nogle økologiske bønder takket være udenlandsk hjælp kombineret med nogle traditionelle metoder ikke kun er blevet bedre til at dyrke jorden men også til at organisere sig.

– De har ligesom fået én stemme. De deltager nu også i det politiske liv ganske vist på et uformelt plan. Men det, at de taler med én stemme, giver dem indflydelse lokalt og regionalt.

Rødt kort til grøn revolution

Til gengæld har Steffen E. M. Rasmussen ikke meget tilovers for den grønne revolution. Han har et skræmmende eksempel fra øen Mindanao på Filippinerne på, hvad den grønne revolution har afstedkommet.

– Det var det transnationale selskab Del Monte, som opkøbte 45.000 hektar jord i området Bukidnon. De lavede ensidig stordrift af ananas – dem vi kender fra dåserne. De sprøjtede området til med pesticider, som da for længst var blevet ulovlige i Vesten. Og de brugte handelsgødning i store mængder. Efter høst brændte de resten af efter at have sprøjtet benzin ud over markerne. Det var rent industrilandbrug. Et værre miljøsvineri. Det skaffede masser af dollars til staten. Og selvfølgelig skabte det også arbejdspladser for de landarbejdere, som dog

ikke længere havde deres egen jord. Men var der tale om fødevarer sikkerhed og for hvem? spørger Steffen E. M. Rasmussen.

Da den grønne revolution bredte sig til den fattige del af verden, var der mange bønder uden ressourcer, som alligevel forsøgte sig med den mere intensive og dyrere dyrkning af jordene.

– Men det gik hurtigt galt. Med de større udgifter til pesticider og handelsgødning blev bønderne også mere sårbare. Et år med tørke eller med oversvømmelser og straks sad disse bønder med en gæld og blev dermed blot gjort til gældsslaver.

Steffen E. M. Rasmussen kalder den grønne revolution for en topstyret udviklingsmodel.

– Den baserede sig ikke på bøndernes behov. Den baserede og baserer sig på nogle få elites behov – et bestemt landbrugssyn, som måske virker i nogle lande men sjældent i u-landene.

Medarbejderen fra Folkekirkens Nødhjælp har et andet eksempel fra Punjab-provinsen i Indien. Her levede nogle bønder, som var sikker, de havde i forve-

jen en relativ høj status i samfundet. Sikkerne havde store arealer med god jord og overrislingsystemer. Her kom man fra Vesten og indførte den grønne revolution. Bønderne begyndte derefter at dyrke majs og hvede i stor stil med dyre inputs i form af kunstgødning, pesticider og teknologi.

– De fik ganske vist et større udbytte. Men de fik også større udgifter og blev langt mere sårbare. Værst af alt skabte det blot et endnu større skel mellem sikker og andre mere fattige befolkningsgrupper i Indien. Det var et typisk vestligt eksperiment med fatale følger i form af miljøproblemer, arbejdsskader og skabelsen af et endnu større skel mellem rig og fattig.

Økologi og genteknologi

På samme vis er Steffen E. M. Rasmussen skeptisk over for, hvorvidt nye vestlige ideer og metoder til at skabe større fødevarerproduktion på nu også dur til u-lande.

– Når man skal se på produktionsmåden – om det er økologi eller det er genteknologi – så er man nødt til at gå ind og se på: Hvem gavner det? Hvordan er magten fordelt? Og se på: Jamen hvordan skaffer vi mad til alle? Her dur som oftest ikke de dyre løsninger.

Ifølge Steffen E. M. Rasmussen er man nødt til at skele til og acceptere sociale og kulturelle forhold.

– Selv inden for et land kan der være store forskelle og varierende behov hos landmændene. Og det er det, man skal tage hensyn til og tage udgangspunkt i, mener han. Men han lader alligevel en dør stå på klem for genteknologien.

– Det er svært at afvise, hvis det vitterligt kan give mere mad på bordet. Det vil jo være svært at nægte

en u-landsbonde. Men jeg tror ikke, at genteknologien vil gavne flertallet af u-landsbønder.

Steffen E. M. Rasmussen frygter, at det med genteknologien vil blive som med den grønne revolution – at det kun vil gavne eliten.

– Normalt genbruger de en del af deres kornprodukter som såsæd året efter. Sådan som vi gjorde det herhjemme fra gammel tid. Gensplejset korn vil som oftest være korn, der kun kan bruges een gang som såsæd.

Steffen E. M. Rasmussen kalder sig for "ikke fanatisk økolog". Han tror på, at lavintensivt økologisk landbrug er af det bedre for den lokale u-landsbonde. Dermed er u-landsbonden mindre afhængig af inputs og dermed af kreditter, mener han.

Steffen E. M. Rasmussen mener, at gamle traditionelle metoder i de fattige u-lande fint kan gå hånd i hånd med nye dyrkningsmetoder. Han har et eksempel fra Filippinerne i et område med kuperet landskab, hvor man dyrker jorden på terrasser.

– De lokale har en ældgammel teknik med at vedligeholde de terrasser. De må på den ene side ikke svømme over og skylle væk, men på den anden side skal der være tilstrækkelig med vanding – der skal være en hårfin balance, som er udført i tusinder af år. Det kunne godt gå hånd i hånd med moderne landbrug. Det kunne være ved brug af fremavlede økologiske rissorter, som man i stedet for de gamle rissorter planter til med. Man må blot ikke forrykke yderligere ved systemet. Måske kunne man gøre det samme med genteknologi – med ris der har fået splejset et gen i sig, som gør det modstandsdygtigt over for sygdomme. Men hvor dyrt vil det ikke blive? spørger Steffen E. M. Rasmussen.